

קריאת מגילה בציבור

1. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ה עמוד א

אמר רב: מגילה, בזמנה - קורין אותה אפילו ביחיד, שלא בזמנה - בעשרה. רב אסי אמר: בין בזמנה בין שלא בזמנה בעשרה. הוה עובדא וחש ליה רב להא דרב אסי. ומי אמר רב הכי? והאמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: פורים שחל להיות בשבת - ערב שבת זמנם. - ערב שבת זמנם? והא שבת זמנם הוא! אלא לאו הכי קאמר: שלא בזמנם - כזמנם, מה זמנם אפילו ביחיד, אף שלא בזמנם - אפילו ביחיד! - לא, לענין מקרא מגילה בעשרה. אלא, מאי ערב שבת זמנם - לאפוקי מדרבי, דאמר הואיל ונדחו עיירות ממקומן ידחו ליום הכניסה - הא קא משמע לן דערב שבת זמנם הוא.

2. רש"י מסכת מגילה דף ה עמוד א

בזמנה - בארבעה עשר, מתוך שהיא חובה בו ביום על כל יחיד ויחיד - קורין אותה אפילו ביחיד, דהכל קורין בו, ואיכא פרסום נס. שלא בזמנה - כגון כפרים המקדימין ליום הכניסה - אין קורין אותה אלא בעשרה, דבעינן פרסום ניסא. ורב אסי אמר בין בזמנה בין שלא בזמנה - מצוה לחזר אחר עשרה, משום פרסומי ניסא, אבל אי לא אשכח עשרה - לא אמר רב אסי דלא ליקרי, שאין איסור קריאתה ביחיד, אלא מצוה לקרותה בעשרה. וחש ליה רב להא דרב אסי - וחזר על עשרה וקיבצו.

3. שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפח סעיף ז

המפרש בים והיוצא בשיירא (יט) ואינו מוצא מגילה להוליך עמו, * (כ) יא יקראנה ב"יג או ב"יב או באחד עשר, בלא ברכה; ואם אי אפשר להמתין עד ימים הללו, י"א שקורא (כא) אפילו מתחלת החדש. הגה: והכי נהוג; מיהו אם נזדמן לו אח"כ מגילה, (כב) חוזר וקורא אותה ביום י"ד, אפי' קראה תחלה ביום י"ג <ט> מ"מ קרא אותה שלא בזמנה (כל בו וב"י).

4. תוספות מסכת מגילה דף ה עמוד א

הוה עובדא וחש ליה רב להא דרב אסי - מכל מקום הלכתא כוותיה דרב דהא ר' יוחנן איתא כוותיה פרק שני (דף יט): דקאמר הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים (יצא) ומסיק הא ביחיד הא בצבור אלמא שקורין אותה ביחיד וכן הלכה דרב ור' יוחנן הלכה כרבי יוחנן וכ"ש הכא דקיימו בחד שיטתא ועוד דרב אסי תלמיד דרב הוה ורבינו יוסף איש ירושלים פסק דאף ביחיד צריך לברך וכן נמצא בתשובת רש"י שהשיב נראה בעיני דלא שנא יחיד ולא שנא צבור אחד מברך ואחרים שומעין וכן נראה לומר מאחר שהוכחו קריאתה ביחיד אי איתא שאין בה ברכה [ביחיד] הוה ליה לפרושי (לקמן כא): מאי מברך דאמר בצבור.

5. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כג עמוד ב

משנה. אין פורסין על שמע, ואין עוברין לפני התיבה, ואין נושאים את כפיהם, ואין קורין בתורה, ואין מפטירין בנביא, ואין עושין מעמד ומושב, ואין אומרים ברכת אבלים ותנחומי אבלים, וברכת חתנים, ואין מזמנין בשם פחות מעשרה, ובקרקעות - תשעה וכהן, ואדם כיוצא בהן.

גמרא. מנא הני מילי? אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: דאמר קרא ונקדשתי בתוך בני ישראל - כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה. מאי משמע? - דתני רבי

חייא : אתיא תוך תוך, כתיב הכא ונקדשתי בתוך בני ישראל, וכתיב התם הבדלו מתוך העדה, ואתיא עדה עדה, דכתיב התם עד מתי לעדה הרעה הזאת, מה להלן עשרה - אף כאן עשרה.

6. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה ז

כיצד חל ארבעה עשר להיות באחד בשבת מקדימין וקוראין בחמישי שהוא יום אחד עשר, חל להיות בשלישי קוראין בשני שהוא יום שלשה עשר, חל להיות ברביעי קוראין בשני שהוא יום שני עשר, וכל אלו שמקדימין וקוראין קודם ארבעה עשר אין קוראין אותה י בפחות מעשרה. +/השגת הראב"ד/ וכל אלו שמקדימין וקורין קודם ארבעה עשר אין קורין בפחות מעשרה. א"א ואף בארבעה עשר עצמו מצוה בעשרה כרב אסי /מגילה/ (ה) דהא רב גופיה דפליג עליה חש לה להא דרב אסי, ומאי דכתב הרב ז"ל בהלכות ודחה לדרב אסי לאו מילתא היא דהיכא דאפשר למיהוי בעשרה מצוה למהדר עליהו והיכא דלא אפשר ודאי קרי ביחיד. +

7. המאור הקטן מסכת מגילה דף ג עמוד א

אמר רב מגילה בזמנה קורין אותה אפי' ביחיד שלא בזמנה קורין אותה ב"י ורב אסי אמר בין בזמנה בין שלא בזמנה ב"י הוה עובדא וחש לה רב להא דרב אסי כתב הרי"ף ז"ל אף על גב דחש לה רב להא דרב אסי קי"ל כרב ... ולא אמרו אלא בצבור מכלל דביחיד יצא ושמעינן מינה דקורין אותה ביחיד כרב אלו דברי הרי"ף ז"ל ולדידן לא מכרעא דר' יוחנן כרב דעד כאן לא קאמר רב אסי אלא שמצותה לכתחלה לקרותה ב"י משום פרסומי ניסא אבל אם קראה ביחיד דברי הכל יצא בין בזמנה בין שלא בזמנה תדע דהא לא תנינן לה במתני' דתנן אין פורסין על שמע ואין עוברין לפני התיבה וכו' מכדי במס' מגילה קיימין אמאי לא חשיב מקרא מגילה בהדי הנך דאינן פחות מי' ואמאי לא אותביה מינה לרב אסי אלא ודאי דכ"ע אם קראה ביחיד יצא שלא אמרו אלא להידור מצוה ולפרסומי ניסא

8. מלחמות השם לרמב"ן על הרי"ף מגילה דף ג/א

ועוד אמר רב מגילה בזמנה כו' עד ואמאי לא אותבינן מינה לרב אסי :
אמר הכותב השנוים במשנתנו כולם חובות הצבור הן ואינן אלא במחויבים בדבר אבל מגילה כשם שהצבור חייב כך כל יחיד ויחיד חייב ויחיד שלא קרא צריך י' משום פרסומי ניסא ובין שיצאו הן או שלא יצאו קורין ב"י להוציא היחיד משא"כ בשאר כל המצות ואידחיא לה דרב אסי מדברי יוחנן דאמר הא ביחיד יצא והיינו יחיד ממש שאילו יחיד כצבור צבור הוא שקורין וסעד לדברי רבינו שאלמלא לא היה רב אסי מחמיר אלא למצוה לאהדורי אבי י' על מה חשש רב להא דרב אסי כיון דלא ס"ל כוותיה אלא ודאי לדברי רב אסי דיעבד נמי לא יצא ומש"ה חש לה רב להחמיר ואלמלא כן הוה אמרי בגמ' מצותה ב"י אי נמי הוי מפרשי בהדיא לא מצא י' קורין אותה ביחיד הלכך אידחיא לה דרב אסי לגמרי מסוגיין דלקמן כדברי רבינו וכ"כ רבינו חננאל אבל רב שמעון בעל הלכות פסק כרב אסי :

9. רבינו נסים על הרי"ף מגילה דף ג/א

וכיון דבמגילה קיימינן אם איתא דבעינן בה י' לעכובא היה להם למנותה עמהן והרמב"ן ז"ל כתב שאין זו ראייה דכל אותם דקא חשיב התם חובת צבור הם ואין עושין אותם אא"כ ב"י או רובם מחויבים בדבר כגון שלא שמעו קדיש וברכו אבל במגילה לא בעינן י' אלא משום פרסומי ניסא הלכך אפי' בשביל יחיד קורין אותה ב"י אע"פ שיצאו הם כיון שהיחיד לא יצא ורב אסי משמע דלעכובא קאמר דאמר דחש לה רב לדרב אסי וכן נמי מדלא אמר מצותה ב"י משמע דלעכובא קאמר הלכך קי"ל כרב דבזמנה אפי' לכתחלה קורין אותה ביחיד ... יש לומר דאפילו רב מודה דמצוה מן המובחר לקרותה

עם הצבור משום פרסומי ניסא ולפיכך בשעה שהצבור קורין מבטלין עבודה ות"ת ובאין לשמוע עם הצבור ואע"פ שיש בבהמ"ד אפי' מאה כשל בית רבי (מיהו) משום דברוב עם הדרת מלך [מיהו] ס"ל לרב שלא הטריחוהו חכמים לכנוס י' כדי לקרותה:

10. מרדכי על מגילה - אות תשפב

[דף ה] אמר רב מגילה בזמנה קורא אותה ביחיד ר"ת ור"ח פסקו כרב ... ומיהו מצוה ב"י וכן פ"י רבינו שמחה כרב ורב עמרם פסק כרב אסי ור"ג פ"י וז"ל יחיד הקורא את המגילה לא יברך לא לפניו ולא לאחריה דאמר רב אסי מגילה בזמנה ב"י וכיון דצריך י' יחיד לא מחייב לקרות דהיכי מברך הא ה"ל מוציא ש"ש לבטלה

11. תוספות רי"ד על מגילה דף ה/א

ובהלכות גדולות פוסק הלכה כרב אסי. וכך נראה לי, דהילכתא כרב אסי. ור' יוחנן לא קאי כרב, דעד כאן לא קאמר ר' יוחנן אלא בדיעבד, אבל לכתחלה לא. ורב אסי נמי דאמר בעשרה, לא אמר אלא לכתחלה ומשום פרסומי ניסא, אבל אם קראה ביחיד מודה רב אסי דיצא:

והכי נמי פירש המורה, ורב אסי אמר בין בזמנה ובין שלא בזמנה מצוה לחזור אחר עשרה משום פרסומי ניסא, אבל אי לא משכח עשרה לא אמר רב אסי דלא ליקרי, שאין איסור בקריאה ביחיד, והוא לא אמר אלא "מצוה" לקרותה [בעשרה - פסקים]. וכיון דאשכחן דחש רב לדרב אסי, הלכה כרב אסי דלכתחלה בעינן עשרה: ומה שעושין עכשיו העולם שמקדימין וקורין אותה שלא בזמנה בעשרה מפני שבזמנה לא יהיה להם עשרה, נראה לי שהוא טעות, שאין איסור לקרותה ביחיד, אלא מצוה בעלמא הוא לקבץ עשרה, ומשום מצוה בעלמא לא מקדימין לקרותה שלא בזמנה, אלא ימתין בזמנה ויקראנה ביחיד [מהדו"ק]:

12. ספר אור זרוע - ח"ב אות שסח

והיו מבטלין ת"ת כדי לשמוע מקרא מגילה עם הצבור משום פרסומי ניסא. הילכך אותם בני אדם שמניחים ביהכ"נ והולכין לבתיהם וקורין מגילה בביתם אינם עושים בטוב, אלא צריך לבוא עם אשתו וילדיו לביהכ"נ לשמוע מקרא מגילה משום פרסומי ניסא, דהא אפילו ת"ת מבטלין לכך מיהו אם משום פחד או סכנה מותר. (שם ע"ב) ... (דף ד.) אריב"ל נשים חייבות במקרא מגילה שאף הן היו באותו הנס ואמרינן נמי (דף ג ע"ב) ריש ערכין הכל כשרין לקרות את המגילה הכל לאתויי נשים. ופירש רבינו שלמה לאתויי נשים דחייבות במקרא מגילה וכשירות לקרותה ולהוציא זכרים ידי חובתן. והלכות גדולות פסקו שהנשים אינן חייבות אלא בשמיעה אבל בקריאתה לא תוציא הזכרים י"ח שחייבין בקריאה עד שישמעו מפי אנשים שחייבין כמותם ואין שמיעתן מנשים חשובה כאילו הן עצמן קורין ואין נשים מוציאות זכרים בקריאתן. והביאו ראייה דתניא בתוספתא פרק הקורא את המגילה למפרע נשים ועבדים פטורים [ממקרא מגילה] ואין מוציאין את הרבים ידי חובתן שחייבים בקריאה. ולפי התוספתא יש לפרש ההיא דערכין דנשים כשירות לקרות את המגילה להוציא נשים אחרות אבל לא להוציא הזכרים דסד"א שלא יוציאו גם נשים כיון דאין מוציאין אנשים קמ"ל:

...ולענין מגילה כך נראה בעיני הלכה למעשה שהאשה חייבת במקרא מגילה ומוציאה את הזכרים י"ח. ירושלמי פרק הקורא את המגילה למפרע (הלכה ה) מיכן ואילך נהגו הרבים לקרותה בביהכ"נ. בר קפרא אמר צריך לקרותה לפני אנשים ונשים ובפני קטנים שאף הם היו בכלל ספק להשמיד להרוג ולאבד. ריב"ל הוה עביד כן מכנש בני ביתיה וקרי לה קומיהון

13. שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצ סעיף יח

מגילה (סא) ב"ד ובט"ו * כג צריך (סב) לחזור אחר עשרה, ואם אי אפשר בעשרה קורים אותם ביחיד. הגה: כד ויש להסתפק (סג) אם נשים מצטרפות לעשרה. (הגהות אשרי פ"ק טור סי' תרכ"ד). ואם קראו אותם בציבור, ואיזה יחיד לא שמעה, יוכל לקרות אפילו (סד) כה לכתחלה ביחיד, הואיל וקורין אותם באותה העיר בעשרה (ב"י בשם א"ח); (סה) וכשהיחיד קורא אותה (סו) בזמנה, צריך לברך עליה. (ב"י).

14. משנה ברורה סימן תרצ ס"ק סג

(סג) אם נשים וכו' - דאפשר דכיון דהוא רק משום פרסומי ניסא סגי אף בנשים ועיין בפמ"ג דמדלא הזכיר הרב קטנים משמע דס"ל דקטנים בודאי אין מצטרפין לעשרה דלאו בני חיובא נינהו וחיובן הוא רק מטעם חינוך:

15. משנה ברורה סימן תרצ

(סו) בזמנה - לאפוקי אם קורא היחיד אותה שלא בזמנה כגון כרכין המוקפין חומה דמתרמי יום ט"ו שלהן בשבת דקורין אותה בע"ש והוא קורא אותה ביחיד לא יברך עליה בכל גווני וכנ"ל בס"ק ס"א:

16. ערוך השולחן אורח חיים סימן תרפח סעיף יח

המפרש בים והיוצא בשיירא ולא יהיה לו מגילה בפורים יקרא אותה ב"יג או ב"יב או ב"יא שהם זמני הכפרים כמו שנתבאר ויקרא בלא ברכה שזהו רק לזכור בעלמא ויש מי שאומר דצריך עשרה כדין שלא בזמנה דצריך עשרה [מג"א סק"יג] ולא אבין כיון שהיא בלא ברכה אינה אלא כלימוד בעלמא והרי אינה מתקנת חכמים כלל ולכן י"א דאם א"א לו להמתין עד ימים הללו יכול לקרא אפילו מר"ח לזכרון בעלמא מיהו אם מזדמן לו אח"כ מגילה ביום י"ד חוזר וקורא אותה בברכה דהקריאה שעברה לאו כלום היא וכמ"ש ואפילו קראה אותה ביום י"ג לאו כלום הוא דהוי שלא בזמנה וכן בן עיר שהיה בדרך ב"י"ד ולא היה בידו מגילה ואח"כ נזדמנה לו בט"ו קורא אותה בט"ו כיון שהיא זמן למוקפים ונ"ל דקורא בלא ברכה וממילא דא"צ עשרה וי"א שקורא בברכה [ט"ז סק"ט] ולענ"ד לא נראה כן:

17. ערוך השולחן אורח חיים סימן תרצ סעיף כה

איפסקא הלכתא כרב [ה']. דמגילה בזמנה קורין אותה אפילו ביחיד ודלא כרב אסי שם דס"ל דצריך עשרה לבד הבה"ג שפוסק כמותו והוי דיעה יחידאה והנה מרש"י ור"ת שהביא הטור ובעל המאור נראה להדיא דאף לכתחלה א"צ עשרה דכיון שביום הזה הכל קורין הוי פרסומי ניסא אפילו ביחיד אבל מהרי"ף והרמב"ם והרא"ש והרמב"ן מתבאר דוודאי להידור מצוה ולפרסומי ניסא גם רב מודה דעשרה עדיף ורק בדליכא עשרה מותר לקרות ביחיד ולברך על המגילה לפנייה ולאחריה וכן הוא מנהג העולם וכל מה שיש יותר ציבור הוי יותר הידור דברוב עם הדרת מלך אך אם בביהכ"נ א"א לשמוע בטוב מפני הבלבול של הכאת המן וכדומה טוב יותר לקרות בעשרה בבית ויש להסתפק אם נשים מצטרפות לעשרה ונראה שאינן מצטרפות ואם קראו אותה בציבור ואיזה יחיד לא שמעה יכול לקרות אפילו לכתחלה ביחיד הואיל וקורין אותה באותה העיר בעשרה ולא מטרחינן ליה למיכנף עשרה שהוא דבר קשה כיון שכולם שמעו בביהכ"נ וכבר כתבנו שכשהיחיד קורא אותה בזמנה צריך לברך עליה תחלה וסוף וכבר נתבאר שצריך לקרות בביתו לפני הנשים והבתולות אם לא הלכו לביהכ"נ כי חיובן שוה לאנשים בקריאת המגילה: